

siiski ajakirjanduse alale, kus ta, hoolimata oma vähesest ettevalmistusest ja kindlakujulise ilmavaate puudusest, suutis tõusta eesti tähtsamate ajakirjanikkude hulka. Selleks olid küll ka mõned soodsad asjaolud teed avardanud: rahvusliku ajakirjanduse, mille pesapaik oli seni olnud Tartus, istutas J. ka Tallinna, kus see seni oli puudunud, sest a. 1875 siin asutatud »Ristirahva Pühapäeva Leht« oli peamiselt usuliste huvide, a. 1879 rajatud »Tallinna Sõber« saksluse teenistuses. Nii rahuldab J.-e leht Põhja-Eestis lugejakonna tarbeid; kuna see pealegi eesti ajakirjanduse rahvuslikule põhihelile juurde lisas uue tooni — ühiskondlikkude küsimuste käsitlemise, töörahva huvide eest hoolitsemise, — leidis ta ka sel ajal Tallinnas jõudsalt kasvavas eesti tööliiskonnas suurt poolehoidu. Oma ajakirjanduslikus tegevuses sammus J. oma õpetaja C. R. Jakobsoni radadel, eriti agaralt kultiveerides Jakobsoni alustatud võitlust saksluse ülevõimu vastu, sattudes selles isegi äärmustesse ja kaudselt seega toetades venestamisvoolu, mis asjaolu ei takistanud J.-e siiski tema rahvuslikkude ja sotsiaalsete vaa-
detest pärast venestajate kahtluse alla sattumast. Oma pärastises ajakirjanduslikus tegevuses 1906—08 ei suutnud vananev J. enam ajanoüetele kohaneda. — J.-e kõrval teotsesid vähesel määral ka ta noorem vend *Andres* (enne »Virulases«, siis »Postimehes«) ning »Virulase« teisel ajajärgul ta vanem poeg *Hans* (õppis Moskvast mäeinstituudis, oli ametis mitmel pool Venemaal, opteerus a. 1922 Eestisse, kus oli ametis Ellamaa turbatööstuses ja hiljemini Tallinna linna teenistuses; suri 20. V 1926).

Vrdl.: *Kampmann*, Peaj. II¹¹, 193—203.
H. P.

JÄRVE-JAAN, »prohvet«, sünd. Pärnemaal, Mihkli klk. Koonga v. Järveküla An-nuse talus, arvat. 16. XI 1768. Ta koduküla — Järveküla — järele hakati teda Järveküla-Jaaniks hüüdma, milline nimi hiljemini »Järve-Jaaniks« lühendati, kuna päris sugunimi te-mal veel puudus. J.-J.-i peeti eluajal pu-duliku mõistusega isikuks, kuid hiljemini muutus ta tulevaste juhtumuste ettekuulutuste pärast Pärnu- ja Läänemaa elanikkudele »prohvetiks«. Vaimuhaigus tuli Järve-Jaanis ilmsiks umbes tema 30. eluaastal. Umbes 3 a. ennustas ta tulevaid juhtumusi, viibides Mihklis ja naaberkihelkondades Kirblas, Lihulas, Karusel ja Hanilas. Siis näib ta vaimu-haigusel pööre tulnud olevat, vähemalt lak-kas ta ette kuulutamast, ilma et ometi täiesti normaalseks oleks saanud. Umbes 1820. a. paigu tõukas keegi ta Virtsus tuuleveskist alla, mil puhul ta surma leidis. J.-J.-i ette-kuulutused on politilised ja tulunduslikud.

Ta ennustas rahva arvates Türgi, Jaapani ja maailma-sõja. Viimase sõja ajal võtsid mit-med ta ettekuulutusi uskujad neid põgene-misel arvesse. Ka Vene riigi vähenemist arvab rahvas J.-J.-i olevat teadnud, niisama raudteede ehitamist, aurulaevade liikumist, telegraafi, telefoni, mõisnikkude võimu hävi-mist, ihunuhtluse kadumist, rahaväärtuse lan-gemist, kirikute, sildade, teede ehitamist jne. Suurem osa ennustusi on rahva arvates juba täide läinud, osa ootab tulevikus veel teos-tumist. Palju ettekuulutusi ei põlvne iga-tahes J.-J.-ilt, vaid rahvas on need alles uuemal ajal talle suhu pannud.

M. J. Eisen, Eesti prohvet Järve-Jaan (II tr. 1920); Lääne- ja Pärnumaalt rahva-suust saadud andmed. *M. J. E.*

JÖRIST (Joerist), Johan, Eesti soost ohvitser, sünd. Lokso külas Saksi mõisa all (Kadrina klk.) a. 1689; tema vanemad olid eestlased-pärisorjad. 1707. a.-st peale on J. teenistuses Rootsi sõjaväes ja esineb juba 1709. a. kornetina Meijerfeldi dragunite rügemendis, langeb samal a. Perevolocna juures venelaste kätte vangi, kust jõuab tagasi kodumaale 15. VI 1723; lahku-b 27. VI s. a. teenistusest, saades leitnandi au-kraadi veel a. 1728. Peale J.-i tagasijõud-mist kodumaale kinnitas Saksi mõisa päris-omanik kapteni-proua Schreiterfeld tema ku-raatoriks ja vabastas J.-i vennad pärisorju-sest J.-i teenete eest tema maja kasuks. Kadrina kirikuraamatu teatel suri J. Saksi mõisas; surma-a. kohta puuduvad teated. J.-i sugukond on hiljemini tõstetud aadlisei-susse (vt. *Thomas J.*).

(*W. Hoyningen-Huene*), Auszüge a. d. Kirchenbüchern d. Estländ. Konsistorial-bezirks bis z. J. 1900, I (1913—15), lk. 107, nr. 5047; *A. Lewenhaupt*, Karl XII:s officerare I (1920). *O. L.*

JÖRIST (Joerist), Thomas, eelmise su-gulane, võib-olla vend, ohvitser, sünd. arvat. Saksi mõisa all Kadrina klk. a. 1677 vist samuti, nagu Johan J. (vt.), päris-orjest vanemate pojana. Millal J. isiklikult vabaks saanud, on teadmata, sest Johan J.-i vendade vabakslaskmine Saksi mõisa oma-niku poolt ei võinud J.-i enam puudutada: ta oli sel ajal juba ammu ohvitser. Nov. 1700 astus J. vabatahtlikuna Rootsi väkke, sai Narva lahingus haavata, oli hiljemini (juunis 1701) sekund-kortermeister Smålandi ratsaväe rügemendis, vangistati Klissovi juu-res juulis 1702, vabanes sama a. augustis, esineb dets. 1703 kornetina Meijerfeldi dra-gunite rügemendis, saab leitnandiks samas väeosas a. 1704 ja kapteniks veebr. 1706. Vangi langenud Perevolocna juures a. 1709, saabus J. tagasi kodumaale sept. 1722 ja